

Forskningsmeldingen og næringslivet

Debattinnlegg i Dagens Næringsliv 3.12.1999 av adm.dir. Christian Hambro, Norges forskningsråd

I juni i år la Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet fram Forskningsmeldingen (St.meld. nr 39, 1998-99). Forskningsmeldingen har ført til stor optimisme i ForskningsNorge blant annet fordi den legger opp til en etterlengtet økning av ressursene til forskning. Målet er at Norge i løpet av en 5-års periode skal komme opp på et OECD-gjennomsnitt. Meldingen har dessuten ført til at mange ulike aktører bidrar i debatten omkring forskningspolitikk og de prioriteringer som gjøres i meldingen. Også næringslivet ved sine organisasjoner og toppledere har engasjert seg i mange av de problemstillinger som Forskningsmeldingen reiser, og som utvilsomt vil ha stor betydning for et fremtidig næringsliv. Dette er svært positivt.

Det er i denne sammenheng tre sentrale spørsmål som ofte kommer opp når det gjelder forskningsmeldingen og næringslivet; størrelsen på de offentlige bevilgninger til næringslivsprosjekter og det offentlige muligheter til å stimulere næringslivet til økt FoU-innsats, meldingens profil når det gjelder små og mellomstore bedrifter (smb) og spørsmålet omkring konsentrasjon versus satsing på regional forskning.

Skatteincentiver for FoU?

Regjeringen har i meldingen bundet seg til å øke den samlede FoU-innsatsen til OECD-gjennomsnittet i løpet av 5 år. For å antyde hva målet innebærer, illustrerer meldingen en vekst i offentlige FoU-budsjetter med kr 2 milliarder og en vekst i næringslivets FoU-innsats med 3 milliarder kroner. Av den offentlige vekst er 1 milliard kroner tenkt å gå direkte til næringslivsprosjekter og 1 milliard til andre offentlige forskningsformål. Det er ikke spesifisert hva de andre formålene er, men min prognose er at de i stor grad vil bli brukt til å styrke norske forskningsmiljøer som er viktige for næringslivet på lang sikt.

Når det gjelder den 1 milliard som det er antydnet skal gå direkte til næringslivsprosjekter, regner vi med at den vil utløse om lag 1,3 milliarder kroner i næringslivet. Da er det fortsatt 1,7 milliarder igjen til den antydete måltallet på 3 milliarder. Ut fra erfaringer er det et visst belegg for å si at næringslivets FoU-innsats minst vil vokse parallelt med verdiskapningen. Basert på 2% vekst per år de nærmeste fem årene gir dette en ytterligere vekst på om lag 0,9 milliard kroner. Da mangler det fortsatt om lag 800 millioner kroner for å nå de 3 milliardene.

Å nå gjennomsnittelig OECD-nivå på norsk FoU-innsats er imidlertid et bevegelig mål. Forutsatt en årlig vekst på 2% p.a. fram til år 2005, må næringslivets FoU-innsats øke med ytterligere ca 400 millioner. Det betyr sannsynligvis at det blir et gap på om lag 1,2 milliarder kroner mellom

Regjeringens ambisjoner og den næringslivsforskningen som vi ut fra dagens forutsetninger trolig vil få.

For at Norge skal komme ut av "råvareklemma" etter hvert som oljeinntektene går nedover, er det åpenbart at det nå er nødvendig å sikre at norsk næringsliv samlet får rammebetingelser på høyde med det beste i Europa, og som i særlig grad stimulerer til innovasjon.

Hvis vi skal nå Regjeringens ambisjon for næringslivets FoU- innsats må enten beløpet fra det offentlige økes, eller så må nye virkemidler tas i bruk.

Regjeringen har nedsatt et utvalg ledet av prof. Arild Hervik som skal vurdere disse spørsmålene. Utvalget skal levere sin innstilling tidlig neste år.

Et av hovedspørsmålene utvalget skal vurdere er innføring av skatteincentiver for FoU i næringslivet. Svært mange land har slike incentiver som supplerer de offentlige direkte bevilgningene til FoU. Skatteincentiver utløser utvilsomt større FoU-engasjement i næringslivet. Fordelen i forhold til vanlig FoU-støtte fra myndighetene er at skatteincentiver stort sett er mindre byråkratiske enn FoU-støtte basert på søknadsbehandling. Samtidig skjer innsatsen fullt ut på bedriftens premisser. Ulempen kan være at statens provenyutap blir større enn økningen i FoU-innsats, og at forskningsresultatene får dårligere spredning. For å få engasjert flere bedrifter i FoU-virksomhet og lage et bedre klima for innovasjon, er det spørsmål om ikke kamelene må slukes.

Konsentrasjon i forskningen

Dagens offentlige bevilgninger til næringsrettet FoU ligger på et lavt nivå. Ut fra dette nivået og hva som sannsynligvis gir størst økonomiske avkastning og mest nyskaping, er Forskningsrådet bekymret for Forskningsmeldingens sterke vektlegging av små og mellomstore bedrifter. I et mer langsiktig perspektiv er det imidlertid åpenbart at vi er avhengig av mange nyetableringer og fornyelse i norsk næringsliv, og at de høykompetente smb-ene gir næringslivet en ekstra dynamikk. Dødsraten blant smb'er er høy. Men noen er morgendagens storbedrifter, og noen blir spist av de større bedriftene som på denne måten får tilført vitaliserende næring. Det er altså ikke et spørsmål om å satse bare på etablerte større bedrifter eller bare på smb'er. Vi må gjøre begge deler. Men hvilken balanse som er den optimale i et langsiktig perspektiv, er ikke opplagt.

Også når det gjelder de regionale perspektivene på FoU er det behov for å finne den rette balansen. En stor del av norsk eksport kommer fra kyst-Norge. Havbruksnæringen er en regionalt basert næring som har et vekstpotensiale som kan kompensere for bortfall av oljeinntektene. Vi ønsker å opprettholde bosetting også utenfor våre største byer. Det klarer vi ikke i det lange løp uten et lønnsomt næringsliv i regionene. Det er åpenbart at høy og stigende kompetanse blir viktigere og viktigere i næringsutviklingen. Det er derfor klart at vi må satse på FoU også i regionene, noe Forskningsrådet gjør så langt budsjettene tillater.

Men ut fra et kortsiktig perspektiv står vi på dette området overfor noen skikkelige dilemmaer: Når universitetene sultefores, er det da i nasjonens

interesse å bruke penger på regionalisering av forskningen? Næringslivet i hele Norge er avhengig av kvaliteten ved universitetene. Når bevilgningen til næringsrettet FoU har gått ned i mange år, bør vi ikke da satse på bedrifter som har dokumentert sin evne til FoU, heller enn å bruke penger på bedrifter som har svakere forutsetninger for å drive med forskning? Det finnes ikke enkle svar på disse spørsmålene. Jeg tror likevel at vi med dagens offentlige FoU-bevilgninger burde konsentrere innsatsen noe mer enn vi gjør. Men forutsatt en betydelig opptrapping av bevilgningene og en bedring av rammevilkår, vil kursen som det legges opp til i Forskningsmeldingen etter mitt skjønn være riktig.